

KOPEN VOOR DEFENSIE, EEN ZAAK APART

De lezer kent vast die cartoon wel van die schommel, van die zes verschillende tekeningetjes van een schommel aan een boom, beginnend met de wens die de kinderen aanvankelijk hadden tot aan het uiteindelijke product, waarmee ze niets konden, en de verschillende mogelijkheden daartussenin.

De verwerving van defensiematerieel heeft veel overeenkomsten met die cartoon. De producent, de schrijver van het DMP-document, de politicus, de ingenieur, de commandant en de uiteindelijke gebruiker kijken allemaal met iets andere ogen naar hetzelfde bul of wapentuig en die verschillende belangen en visies zijn moeilijk op één lijn te krijgen.

Toch is de aanschaf van nieuw materieel een uitermate belangrijk proces om de slag- of gevechtskracht van de defensieorganisatie op peil te houden of te verbeteren. Daarom heeft de redactie gemeend om hier een themanummer aan te moeten wijden. In dit nummer wordt het verwervingsproces door verschillende specialisten uit de doeken gedaan. De staatssecretaris was bereid om een voorwoord te schrijven.

Net als in de cartoon is er bij elke aanschaf van defensiematerieel wel iemand te vinden die er niet helemaal tevreden over is, die net iets anders had gewild. Wat dat betreft hebben de schrijvers van de verschillende artikelen een lastige taak. Maar anderzijds geven zij de lezer een duidelijk beeld van hoe dat proces verloopt, wat daar allemaal bij komt kijken en welke externe ontwikkelingen het proces beïnvloeden. Twee aspecten wil de redactie hier benadrukken.

De defensie-industrie zal volgens ons

nooit een normale bedrijfstak worden. Dat is inherent aan het product dat ze vervaardigt en het feit dat 'wapentuig' nooit vrijelijk beschikbaar mag komen op een 'geliberaliseerde markt'. Niemand gaat graag vechten tegen een tegenstander die hij eerst zelf bewapend heeft, en daarom zullen overheden altijd grip op dergelijke bedrijven willen houden.

Niet voor niets praten we ook over het 'geweldsmonopolie van de overheid'. Door die beperkte markt zijn industrie en krijgsmacht met huid en haar aan elkaar overgeleverd. Economen gruwen bij die gedachte, maar strategen kennen het belang ervan. Het omgekeerde geldt immers ook. Wie zelf geen wapens kan produceren, zal bij oplopende spanningen met lege handen komen te staan. Daar en daar alleen is de ratio te vinden achter het economisch gezien vreemde feit dat landen zo graag een dure eigen defensie-industrie in stand willen houden.

In de Nederlandse context is dit nog ingewikkelder, aangezien ons land na 1945 afziet van een puur zelfstandige verdediging van het grondgebied en daarvoor in de NAVO en de EU is opgegaan. Ruwweg schaft alleen de KM nog materieel van eigen bodem aan, kijkt de KL vooral richting Europa, en de KLu naar de Verenigde Staten.

Er is natuurlijk niets mis met het feit dat de krijgsmachtdelen de beste wapens voor zichzelf willen aanschaffen, maar het geeft anderzijds weinig richting aan het industriebeleid. Hoewel het belang van een goede defensie-industrie door alle spelers wordt onderkend, weet ons land geen echte keuze te maken tussen deze drie mogelijkheden die zich aandie-

nen. En dat wreekt zich elke keer weer als er een belangrijk wapensysteem moet worden vervangen. Dan worden industriebeleid en defensiebeleid in de discussie toch weer door elkaar gemengd en doemt het beeld van de schommel telkens weer op.

Het tweede aspect waarvoor de redactie aandacht wil vragen, is de versnelde verwerving van nieuw materieel. Dit is naar onze mening een van de cruciale factoren van een succesvolle moderne strategie. In de 'good old days' van de Koude Oorlog moest de krijgsmacht natuurlijk ook een goede uitrusting hebben, maar er was altijd voldoende tijd om te kunnen nadenken wat de opvolger van het oude moest worden. En als er aanleiding voor was, kon een beslissing rustig een maandje uitgesteld worden, zodat alle betrokken partijen hun zegje konden doen.

Maar bij de huidige conflicten gaat die vlieger niet langer op. De lange duur van een campagne is kenmerkend voor de inzet van de moderne krijgsmacht en dat geeft een tegenstander de mogelijkheid om in de praktijk uit te zoeken wat de zwakheden van onze wapensystemen zijn, en daar vervolgens maatregelen tegen te treffen. Die tegenmaatregelen hoeven niet eens 'state of the art' te zijn, maar kunnen ook teruggrijpen op heel oude militaire middelen. Het is duidelijk dat ons land daar niet in kan berusten en dat de ingezette wapensystemen het beste van het beste moeten zijn en blijven. Door het te velde modificeren van deze systemen of het versneld verwerven van nieuw materieel, kunnen en moeten wij onze tegenstander telkens een stap vóór proberen te blijven.

Een dergelijke 'wapenrace' vergt nogal wat van de verwervingsorganisatie in Nederland en een ieder die daarbij betrokken is. Er 'nog eens een maandje over nadenken' is er niet bij en de producent, de schrijver van het DMP-document, de politicus, de ingenieur, de commandant en de uiteindelijke gebruiker zullen elkaar zeer snel moeten vinden. Dat gaat natuurlijk ten koste van de zorgvuldigheid en het langdurig afwegen van alle belangen en mogelijkheden. We zullen daarbij ook fouten moeten accepteren. Het zal meer dan eens gaan voorkomen dat een modificatie of een nieuw systeem in de praktijk toch niet goed werkt. Of dat het zo specifiek is dat het later nergens anders meer kan worden ingezet.

Op termijn zouden deze twee aspecten echter wel eens gunstig kunnen gaan samenvallen. Het onder operationele omstandigheden versneld verwerven of modificeren van materieel brengt alle spelers dicht bij elkaar.

Juist dan kunnen de onderlinge verschillen niet langer uitgespeeld worden, terwijl de onderlinge afhankelijkheid wordt versterkt.

Als dat proces vaker wordt doorlopen, zal de bijzondere relatie tussen de krijgsmacht en de defensie-industrie steeds minder vraagtekens gaan oproepen. Alle partijen gaan dan inzien dat die economisch vreemde verbintenis strategisch gezien toch noodzakelijk is, en dat alleen een 'eigen' (lees: Europese) industrie kan zorgen voor tijdige levering van het plotseling noodzakelijke materieel. Anders gezegd, de veelvuldige inzet van de krijgsmacht is tevens een goede impuls voor een modern industriebeleid.